

Еліптичні та неповні речення в індивідуальній мовній практиці Марії Матіос

О. В. Кульбабська¹, М. В. Цуркан²

¹Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

²Вищий державний навчальний заклад України "Буковинський державний медичний університет"

Paper received 21.03.17; Accepted for publication 01.04.17.

Анотація. У статті розглянуто функціональні та семантичні особливості неповних синтаксичних структур в ідіостилі відомої української письменниці буковинського походження – Марії Матіос. У художньому мовленні ці синтаксичні одиниці не є випадковими, а забезпечують економне вираження думки, уникнення зайвих повторів, а також слугують яскравим засобом стилізації розмовності, вираження експресивності й мовленнєвої характеристики персонажів.

Ключові слова: прозовий текст, стилізація розмовності, експресивність, еліптичні та неповні речення, стилістичні функції, авторські інтенції.

Вступ. Мова художньої літератури виявляє тяжіння до індивідуалізації висловлення, до пошуку таких засобів мовної виразності, які б асоціювалися з авторською мовотворчістю, з мовним новаторством, із характерними ознаками мовної особистості (див. [8, с. 41–54]). Водночас спостережено протилежну тенденцію: наприклад, мова сучасної українськомовної прози долає свою обмеженість естетично маркованого високого стилю й стає ідентифікатором національної культури, мовно-естетичних смаків та мовної свідомості соціуму (С. Я. Єрмоленко, П. Ю. Гриценко, Н. В. Гуйванюк, Н. В. Кондратенко, І. Г. Матвіяс, М. М. Пилинський, Л. О. Ставицька, Г. М. Сюта та ін.). У цьому аспекті актуальною видається проблема вивчення характерних ідіостильових доміант, установлення ролі *індивідуальної мовної практики письменника* – тієї „основної площини, у якій відбувається взаємодія літературної мови й діалектів” [там само, с. 50], дослідження народнорозмовної стихії як основи формування й розвитку літературної мови тощо.

Деяко інше, особливе, бачення естетики мови (зокрема її діалектних, розмовних, просторічних елементів) мають письменники Буковини кінця ХХ – початку ХХІ ст., порівняно з літературним процесом кінця ХІХ – початку ХХ століття (пор.: [7; 13]). Зокрема, сучасна прозова мова представників красного письменства цього самобутнього регіону України увиразнює книжно-писемну практику специфічними елементами повсякденно-практичної мовної свідомості, варіантами національно-мовного континууму, що виформовують поняття „*стилізація розмовності*”, тобто насичення художньої мови відповідно до певних мовно-естетичних завдань засобами розмовності (С. П. Бибик, С. Я. Єрмоленко, Л. І. Мацько, О. В. Ожигова, О. М. Тищенко, Т. В. Ткаченко, М. В. Цуркан та ін.).

Короткий огляд публікацій з теми. На синтаксичному рівні маркерами розмовності слугують еліптичні й неповні речення.

Питання про неповні речення (уперше на них звернув увагу ще давньогрецький учений Аполоній Дискол, а термін запровадив М. І. Греч) має вагомe значення в синтаксисі сучасної української мови, зокрема в системі її розмовного стилю в обох формах його вияву – усній та писемній.

Узагальнюючи теоретичні напрацювання щодо механізмів опущення („пропущення”, „невистачання”,

„випущення”) структурно необхідних елементів висловлення в зарубіжному мовознавстві, виокремимо такі підходи: 1) *М. І. Греч*: неповні речення постають унаслідок пропущення головних членів речення (підмета, присудка або зв’язки); 2) *Ф. І. Буслаєв*: мовець, уживаючи неповні речення, опускає підмет або дієслово-зв’язку (а не другорядні члени речення!), що їх можна легко відтворити з попереднього контексту; 3) *О. М. Пешковський*: неповні речення – це не лише висловлення з „пропущеними” членами, а й такі, у яких наявні словесно не виражені члени, необхідність яких зумовлює формальний склад речення; 4) *О. О. Шахматов*: неповне речення є природним і необхідним у конкретних умовах мовленнєвого спілкування, а не варіантом повного речення; 5) *В. В. Виноградов*, *О. Б. Сиротиніна*: у різних сферах мови наявні неповні прості речення (із пропущеним будь-яким членом), що паралельно можуть входити до структури складносурядних, складнопідрядних і безсполучникових речень; 6) *Л. Теньєр*, *Ш. Баллі*, *В. Матезіус*: явище неповноти більш характерне для слов’янських мов.

Українські лінгвісти не відразу дійшли до єдиного витлумачення поняття „неповні речення”. *О. Й. Партицький* пропонував називати їх „догадними реченнями”, сутність яких полягає в „здогадуванні пропущених членів речення”; *С. Смаль-Стоцький* у своїх граматичних студіях для кваліфікації „опусту” частин речення використовує термін „еліптичні речення”; *П. Ф. Залозний* образно характеризував неповні речення як „вдовині речення”; *В. І. Сімович* називає неповні конструкції „примовчаними”, або „еліптичними”; *І. І. Огієнко* запроваджує термін „ненормальне” речення, якщо в ньому бракує одного з головних членів речення. Отже, традиційно неповноту синтаксичних одиниць витлумачують як відхилення від мовної норми.

Першим фундаментальним дослідженням неповних речень в україністиці стала кандидатська дисертація *П. С. Дудика* „Неповні та еліптичні речення в сучасній українській мові” (1995), у якій до неповних речень як відносно самостійних явищ мови уналежнено синтаксичні одиниці „без одного або кількох формально відсутніх членів, які потрібні для смислової закінченості речення”, до того ж „пропущені компоненти підказуються його граматичною будовою та смислом і зрозумілі з сусідніх речень, з обставин розмови

або з внутрішніх лексико-граматичних засобів” [5, с. 145].

Солідаризуючись із П. С. Дудиком, граматисти з огляду на співвідношення формальних і семантичних ознак почали виокремлювати: а) формально й семантично неповні речення – контекстуальні та ситуативні (конситуативні); б) формально неповні, але семантично повні речення – еліптичні (І. Р. Вихованець, Н. В. Гуйванюк, Н. М. Дзюбак, А. П. Загнітко, Н. Л. Іваницька, П. П. Коструба, Б. П. Кулик, К. Ф. Шульжук та ін.), а також звернули увагу на їхні стилістичні функції та прагматику в монологі чи діалозі (І. Я. Завальнюк, Т. В. Марченко, Л. І. Мацько, О. Д. Пономарів, І. Г. Чередниченко та ін.); окреслили сферу їх уживання (усне чи писемне мовлення) з опорою на поняття оповідності як жанростильової категорії, „яка визначає сутність художнього прозового тексту, об’єднує субкатегорії усномовності, розмовності, розповідності і проектується на конкретно-історичний зміст оповідної норми” [2, с. 47].

Мета статті – визначити функціональні та структурно-граматичні особливості неповних конструкцій у прозовому творі, які є наслідком інтеграції вербальних та невербальних засобів вираження авторських інтенцій в умовах реальної комунікативної діяльності – монологічному й діалогічному мовленні автора й персонажів.

Матеріалом наукових спостережень послужила проза української письменниці Буковини, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Марії Матіос – „Солодка Даруся”, „Майже ніколи не навпаки” та „Нація”, які відбивають мовний колорит Гуцульщини.

Результати та їх обговорення. Індивідуально-авторське відображення дійсності письменником зумовлене *естетичною кодифікацією*, тобто „використанням мови в художньо-образній функції, яка приводить у рух її властивості в комунікативно-пізнавальному та й в оцінно-чуттєвому напрямках” [3, с. 124]. Отже, увібраний українською літературною мовою діалектний, територіально обмежений, розмовно-побутовий матеріал завдяки мовно-естетичній функції набуває ознак стилістично маркованого засобу лексико-фраземної, фонетичної та синтаксичної систем. „Саме в тексті художнього твору, де індивідуальне, змінне превалює над загальним, спільним народнорозмовні елементи зазнають авторської трансформації, перетворюючись у естетизований складник художнього стилю. Але при цьому художнє слово не втрачає своєї опори на психологічну константу національної літератури” [там само, с. 124–125]. До таких естетизованих, експресивних компонентів прозових творів М. Матіос уналежнюємо неповні та еліптичні конструкції, зафіксовані як в авторському мовленні, так і мовленні персонажів.

Л. О. Ставицька, досліджуючи стратегії комунікативної поведінки мовців на синтаксичному рівні, констатує: „Жінки орієнтовані на вербальний бік речення, роблячи акцент на більш коротких висловах, їхня писемна мова має синтаксичну специфіку розмовного стилю. У діалогах жінки рідше за чоловіків формулюють спочатку тему бесіди, вони обирають більш короткі фрази і віддають перевагу формі пер-

шої особи” [12, с. 277]. Цю думку автора увиразнює і наш емпіричний матеріал.

Спостережено: до багатого інвентарю синтаксичних одиниць, що функціонують у прозових творах Марії Матіос, належать **контекстуальні неповні речення** як маркери власне-авторського Я. Так, у монологічному мовленні фіксуємо здебільшого неповні двоскладні речення з неназваним *підметом*, нестачу якого компенсує попередній контекст, напр.: *Юр’яна кричала й плакала. Плакала й кричала* (11, с. 27). *А Дмитрик – 10 дитина. Мовчить та дивиться* (10, с. 101); *Як вона давно тут не була! Як безстидно запустила татову оселю!* (9, с. 26). У такому разі зневиразнення підмета спричиняє концентрацію уваги на дієслівності, надає реченню динаміки й дієвості. Утім, на нашу думку, основна функція досліджуваних речень – емоційно-експресивна та подекуди оцінна, у чому переконують повтори присудків, їх інверсійний порядок, інтонаційне оформлення висловлення.

Стилістична вмотивованість неповних речень посилюється, коли з попереднього речення (або предикативної одиниці складного речення) запозичують невербалізовані *присудки* – простий дієслівний, складені (іменний або дієслівний), як-от: *Отож, коли був у селі, Іван чи не щодня сідав з дрибною на порозі, Даруся – коло нього* (9, 45); *...все рідше можна чути троїсту музику, а густіше – таки трембіту...* (9, 37); *Тут від зачаття світу чоловічою турботою було здорове сім’я, а жіночою – витривале лоно* (10, 9). Увагу читача сфокусовано на предметі повідомлення, обставинах перебігу дії.

Особлива стилістична виразність оприявлена в контекстах, які акумулюють щонайменше два неповних речення з неназваним присудком (т. зв. *ланцюгові неповні речення*), які різнобічно поглиблюють інформативне тло тексту, увиразнюють специфічні ознаки, характеристики, вагомі обставини здійснення дії суб’єкта. Наприклад: *Розчаровано зітхнула Варвара, полегшено – Ілена, жалісливо – Марія* (9, 48). Подібні речення слабо забарвлені емоційно, менш динамічні, оскільки їх функція – констатація факту, а не його оцінка. З іншого боку, вони засвідчують обізнаність мовця з повторюваною дією, станом чи процесом, його намагання чітко й лаконічно викласти думку, створити ефект „карбованого” мовлення.

У простих двоскладних реченнях із пропущеними обома головними членами незаміщені позиції дають змогу актуалізувати заміщені, тобто увиразнити інформативну значущість членів речення, які виражають нове – комунікативне ядро висловлення: – *То хіба неньо менше любив ці гори, й своїх людей любив менше?! Менше, аніж Шандро з Тащуком?* (11, с. 18); – *Я вас не боюся, бо ви можете й мене від дітей забрати, як Різунів, Поповичів, Шпетків забрали... ви всіх можете забрати. Усю Товариццю, й Розтоки, й Вижницю, й усій світ... (11, с. 29); *А далі млина в своєму житті Даруся і не ходила ніколи. Хіба колись давно з Марією один раз у сусіднє село на гробки (9, с. 61).**

Побіжно зауважимо: у простому реченні М. Матіос пропускає також поширювачі, напр., об’єктні: *Матронка правою рукою міцно стиснула дитячу ручку, а*

лівою взялася за Михайлову (9, с. 154). Такі висловлення виконують контрастивну стилістичну функцію, наголошуючи на експресивно вагоміших характеристиках об'єкта.

Маркерами розмовного синтаксису є також неповні односкладні речення – короткі, семантично ємні за способом подання інформації, емоційно забарвлені, стилістично марковані, напр., у діалогічному мовленні: – *Мені вже більше нема, ніж лишилося; А вам – провадити фамільну господарку та тримати газдівство* (10, с. 26). Пропуск головного члена сприяє логічному й комунікативному виокремленню важливих об'єктів повідомлення, посиленню їх стилістичного навантаження, гнучкості, особливого звучання. У такий спосіб М. Матіос досягає стилістичного ефекту природної невимушеності, інтимізації, динамізму.

Контекстуально неповні речення в авторському мовленні часто є компонентами складних речень: 1) елементарної структури з одним типом синтаксичного зв'язку – сурядним, підрядним або недиференційованим (безсполучниковим). Наприклад: *А може, не дуже й людей любив, а лиш – роботу для них* (9, с. 39); *Білі овечки пасуться у трав'яному ліжникові та дзвінками подзвонюють, ніби дають знак із самого раю* (9, с. 37); *То треба виплакати наперед, при ньому – не можна* (9, с. 20); 2) неелементарної будови, як-от: *Дерева її розуміють, пси не займають, а люди – ні. Не можуть люди лишити Дарусю на саму себе* (9, с. 6).

Із-поміж складних речень, регулярно вживаних як у мовленні персонажів, так і в авторському мовленні, виокремлено різні типи складнопідрядних контекстуально неповних речень, зокрема: а) причинові: *Даруся плаче, бо давно не була в тата* (9, с. 20); – *Дивися, ніхто тебе не візьме, бо [ти. – Авт.] вже зморщена* (9, с. 48); б) порівняльні: *Собаки, поопускавши пуски, стоять півколом біля Дарусі, ніби сторожують* (9, с. 24); г) мети: *Ото Марія ладна була щодня носити сусідам черепки з борцем чи товченими фасулями, жменьку кулешки, чи кусник сала, щоб тільки Іван не був голодний, щоби мав силу грати у дримбу* (9, с. 45) тощо.

Заслугує на увагу функціонування складних безсполучникових речень відкритої структури із семантикою послідовності дій, у якому друга і третя предикативні одиниці відзначаються неповнотою структурних схем, як-от: *А Васюта дере пір'я – [Васюта. – Авт.] подушки буде робити внучці, [Васюта буде робити внучці. – Авт.] навесні весілля* (9, с. 19). Такі неповні речення в загальній системі мовної номінації є яскравим стилістичним засобом, що дає змогу уникнути тавтології, лаконічно виразити думку, посилити важливість висловленого, узагальнити його зміст, водночас, як слухач зауважує В. О. Андрущенко, вони порушують зв'язність тексту, створюють ефект несподіваності [1].

Мовна тканина творів буковинської письменниці рясніє ще одним видом неповних речень, а саме **ситуативно неповними реченнями** з пропущеними головним чи поширювальним членами, пріоритетною сферою функціонування яких є живе повсякденне діалогічне мовлення, напр.:

– *Дарусю, а хто тобі так гарно заплітає косочки?*

– *Мама Матронка* (9, с. 169).

У діалозі, побудованому за моделлю „питання – відповідь” – неповні ситуативні речення актуалізують найважливіші для адресата та нові для адресанта компоненти змісту. Утворенню таких синтаксичних блоків передують різноманітні позамовні чинники: безпосередня ситуація, обставини (місце, час), предметне оточення, життєвий досвід, попередня поінформованість (пресупозиція), міміка та жести мовців. Вони передбачають уповільнення реакції співрозмовника, який після секундних роздумів задовольняє цікавість того, хто запитує, напр.: *Вона [Даруся] навіть колись питала тата, чому кожна молода йде до шлюбу так, ніби вся вулиця – лиш її одної. „Бо до шлюбу вона – княжна”, – відповів тато. „А після шлюбу?” – питала Даруся. Тато чомусь зітхнув: „Нещасна жінка”* (9, с. 22).

Мова прозових творів М. Матіос виразно демонструє тенденцію до збільшення невербалізованих членів у структурі неповного речення в діалогічному мовленні, напр.:

– *Скільки тобі років, Юр'яно?*

– *Трицять вісім.*

– *А в скільки ж ти заміж вийшла, що онуку маєш?*

– *У пів'ятнадцять. Така'сми була, що лицем коневі до хвоста сіла, як їхала до вінчання* (11, с. 20–30).

Цікавим, як на нас, є репліка персонажа, побудована на принципі нанизування конструкцій перепиту у формі неповних ситуативних речень, напр.: – *Та-а-а-а-а... – Дідушенко на цей раз говорив якось підозріло повільно, спокійно, не матюкаючись. – Кажеш, четверо забрали, скільки, Михайле, будзів сиру? Двадцять по два кіло кожний? Та ще діжку збитого масла. А масла скільки там було – Дідушенко знову дивився в папери. – Ага, 10 пів центнера. Та-а-а-а-а... не стало іще й сметани. Скільки відер, Михайле? П'ять? А у відрі... Ага! А ще ж дві бочки бринзи...* (9, с. 165).

І. Я. Завальнюк констатує розмаїття комунікативно-інтенційного змісту неповних речень [6, с. 130], які репрезентують: а) констатацію факту (неповні речення посідають позицію реми):

– *Як ти називаєшся, дівчинко? – в'юнким, улесливим аж до непристойного, голосом запитав чоловік, дивлячись дитині просто в очі.*

– *Даруся – донька Михайла Ілашука, сина Петрового.*

– *А скільки тобі роцьків, Дарусю, – донько Михайла Ілашука, сина Петрового, що ти така розумна?*

– *У місяць по Стрітенню минуло десять.*

– *А ти „отче наш” знаєш?*

– *Знаю. І „вірую” знаю.*

– *А конфети солодкі любиш?*

– *Люблю* (9, с. 168).

б) спонування адресата до дії за допомогою запитування, тоді як зустрічні запитання-перепити використано для уникнення відповіді, що зумовлено небажанням автора відповідати взагалі або його байдужістю, напр.:

– *А чи не прийшов би ти, Іванку, в понеділок до кошіння? Трави перестоюють, а косаря найти трудно.*

– **У понеділок?** – *лінькувато перепитував Цвичок* (9, с. 29);

в) вираження психологічного стану особи, напр., негативного ставлення до зайвої зацікавленості співрозмовника або через не володіння інформацією, якою запитують:

– *Що тобі у нас треба, гадюко?!*

– **Як що треба?!** – *аж сперло їй у горлі.* – **Як то що треба?!** (9, с. 49).

Важливу роль у перепитах відіграє інтонація, яка скерована не лише на передавання змісту інформації, а й виражає емоційну реакцію на почуте та актуалізує питальний елемент речення, який може посідати позицію різних членів речення: а) підмета (інтенція міркування, уточнення, повторного з'ясування недочутого, незнання, сумніву в доцільності відповіді):

– *Чи не знаєте ви, дітво, де тут у вас живе ксьондз?*

– **Ксьондз?** – *перепитала, подумавши Даруся* (9, с. 17); б) присудка (інтенція обурення, страху): – *Лиш кажи правду, гадюко, бо як збрешеш – тут тобі й смерть настане! Де було те бильце?* – **Як де було?!** (9, с. 50); – *Вас щось непокоїть, панотче?* – **Непокоїть?!** *Та я просто боюся* (11, с. 98);

в) поширювача об'єктного типу (інтенція здивування, з'ясування не до кінця зрозумілого): – *Що там у вас стряслося, пане член райкому?* – *підвів очі над оправою окулярів.* – **У мене?** – *здивувався Одайний* (9, с. 51); г) поширювача обставинного типу (інтенція образи, обурення, нерозуміння): – *Ну, чого ти плачеш і мовчиш? Ти по-людськи не могла прийти?* – **По-людськи?** *А я що прийшла по-свинськи?* (11, с. 28);

– *Тому вже років з десять буде?* – **Десять?!** *Та ти, дочко смієшся! Цій домовині рівно двадцять п'ять років* (11, с. 220). Отже, за цими змістовими нашаруваннями неповні речення кваліфікують як „прагматичні” [там само, с. 130].

Часто в перепитах актуалізованими словами є: 1) особові та питальні займенники, що можуть поєднуватися з прийменниками та вигуками, як-от: – *Па-а-а-не... Не може бути! Така схожість! Ви чимось невдоволені? Може, ви невдоволені, що отримали такий великий спадок?* – **Я?!** – *Павло навіщо обвів кімнату очима* (10, с. 61); – *То ти що, так і не знаєш?!* – *тепер уже не на жарти здивувався лейтенант, щоправда, чимось спантеличений.* – **Про що?** (9, с. 143); 2) питальні слова (часто у сполученні із самостійними частинами мови), напр.: – *Ти здурів, брате, чи маковиння напився? Це поле належить мені!* – **Як?!** (10, с. 55); – *А кому з вас прийшло до голови – робити домовину наперед?* – **Як кому?!** – *Юстина невдоволено зиркає на мене, ніби я її питаю щось само собою зрозуміле.* – *Та ж, певно, що мені, а кому ще?* (11, с. 220); – *У мене сьогодні збігла дитинка... – Дитина збігла? Як збігла? Куди збігла? Від кого?* (11, с. 14).

Отож за допомогою перепитів, використаних у розмовному мовленні персонажів Марії Матіос, передано динаміку й напруженість, уяскравлено експресивно-оцінну реакцію мовця на почуте, відображено емоційну тональність мовлення героїв (здивування, сумнів, радість, обурення, протест) і відтінки довірливості, ширості, теплоти тощо. Кожне речення діалогу має своє інтонаційне оформлення, тому в ньому пред-

ставлено розповідні, питальні та спонукальні речення, окремі з яких є ще й емоційно забарвленими (окличними).

Особливістю структури **неповних еліптичних речень** найчастіше є брак дієслівного присудка конкретної семантики, що не потребує відновлення з контексту чи ситуації, однак бере участь у формуванні будови цих речень, оскільки в них наявні поширювачі групи присудка – непрямий об'єктний та обставинні. Такий тип речень поширений як в монологічному, так і діалогічному мовленні, бо уможливило конденсацію, мобільність і легкість викладу думок, почуттів; визначення чітких акцентів на основних об'єктах розповіді та їхніх характеристиках [там само, с. 143].

У мовній канві творів буковинської письменниці зафіксовано такі структурно-семантичні різновиди речень з еліпсом присудка, що має значення:

1) руху, пересування в просторі (часто в ланцюгових еліптичних реченнях та міні-текстах): **Матронка до Марії** – *Михайло поза Марійну стайню, лиш визирне з-поза стіни, мов злодій, і знов сховається, як злодій.* **Матронка в корчму за сіллю** – *Михайло вже підправляє сокирою вориння навколо корчми* (9, с. 147);

2) мовлення, наказу, прохання: – **Тепер твоя черга, газдо** (9, с. 163); – *Ой, нуждочко моя гірка... за що на нас таке горе?* (10, с. 42). До цієї підгрупи П. С. Дудик зараховує привітання із значенням побажання: – **Щастя-здоров'я, із святим Василієм!** (11, с. 10);

3) буття, наявності: – **Риба жінці в сні** – *до дитини* (10, с. 32); – **У мене також діти** (9, с. 178). На думку П. С. Дудика, ця підгрупа охоплює і генітивні речення на зразок – **Ні добра, ні дитини, ні гарзду.** **Ніц нічого** (9, с. 181);

4) перебування, розташування в просторі: – *А де твоя, Іване, дрімба?* (9, с. 61); **Дома газди?** (9, с. 97).

Отже, елімінація присудків спричинена своєрідністю фразо- і текстотворення, необхідністю висловити інформацію стисло і водночас посилити емоційність викладу або надати власній думці більшої виразності, виокремити обставинні поширювачі як комунікативно важливі компоненти.

Цікаво, що Марія Матіос у мові прози вживає еліптичні неповні речення, що імітують діалог через конструкції непрямої мови, як-от: *А по обіді пішли до Дарусиноного двору діти швидше, як до школи. Та все із залізними прутами, та трубами, та гайками-шайбами. Діти несуть залізо, як на приймальний пункт, а Цвичок голосно розпоряджається: **коротке залізо – під стіну, довгі труби – в хату, гайки-цвиги – у плетений кіш*** (9, с. 47). Зауважимо: у наведеній надфразній єдності письменниці майстерно комбінує контекстуальні і еліптичні неповні речення, які, услід за В. С. Ващенко, можемо розглядати як „майстерні зразки конденсованого синтаксису” [4, с. 34].

Висновки. Використання еліптичних і неповних речень у прозових творах М. Матіос дуже важливе, оскільки вони є одним із найяскравіших експресивних засобів розмовного мовлення, репрезентують закон мовленнєвої економії, яка засвідчує постійну динаміку в українському синтаксисі. *Перспективу* подальших наукових студій убачаємо в дослідженні гендер-

них особливостей зазначених синтаксичних конструкцій у мовистилі сучасних письменників Буковини, у визначенні функціонально-змістового й комунікатив-

но-інтенційного оновлення ресурсу естетизації та орозмовлення в художньому тексті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. О., Закономірності вияву категорійної зв'язності в горизонтальній і вертикальній внутрішній художньотекстовій структурі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15, „Загальне мовознавство”, Донецьк, 2013, 20 с.
2. Биби́к С. Оповідність в українській художній прозі : монографія, Київ-Луганськ, 2010, 287 с.
3. Биби́к С. Усна літературна мова в українській культурі повсякдення : монографія, Ніжин, 2013, 589 с.
4. Ващенко В. С. Стилїстика речення в українській мові : учб. посіб. з стилїст. синтаксису, Дніпропетровськ : Дніпропетровськ, 1968, 158 с.
5. Дудик П. С. Неповні речення в сучасній українській літературній мові, Дослідження з синтаксису української мови, Київ, 1958, С. 129–260, с. 145.
6. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ столїття: функціональний і прагматичний аспекти : монографія, Вінниця, 2010, 400 с., с. 143.
7. Кульбабська О. В. „Пишу, як серце диктує...” (Ідіостиль Сидора Воробкевича): монографія, Чернівці, 2016, 456 с.
8. Літературна норма і мовна практика : монографія, Ніжин, 2013, 320 с.
9. Матїос М. Солодка Даруся, Львів, 2007, 186 с.
10. Матїос М. Майже ніколи не навпаки, Львів, 2008, 181 с.
11. Матїос М. Нація, Львів, 2007, 256 с.
12. Ставицька Л. О. Гендер: мова, свідомість, комунікація : монографія, Київ, 2015, 440 с.
13. Цуркан М. В. Засоби стилїзації розмовності у прозі письменників Буковини початку ХХІ столїття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01, Київ, 2015, 20 с.

REFERENCES

1. Andrushchenko V. O., Zakonomirnosti vyjavu katehoriinoini zviaznosti v horyzontalnii i vertykalnii vnutrishnii khudozhnotekstovii strukturi : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.02.15, „Zahalne movoznavstvo”, Donetsk, 2013, 20 s.
2. Bybyk S. Opovidnist v ukrainskii khudozhnii prozi : monohrafiia, Kyiv-Luhansk, 2010, 287 s.
3. Bybyk S. Usna literaturna mova v ukrainskii kulturi povsiakdennia : monohrafiia, Nizhyn, 2013, 589 s.
4. Vashchenko V. S. Stylistyka rechennia v ukrainskii movi : uchb. posib. z stylist. syntaksysu, Dnipropetrovsk : Dnipropetrovsk, 1968, 158 s.
5. Dudyk P. S. Nepovni rechennia v suchasni ukrainskii literaturnii movi, Doslidzhennia z syntaksysu ukrainskoi movy, Kyiv, 1958, S. 129–260, c. 145.
6. Zavalniuk I. Ia. Syntaksyschni odyntyty v movi ukrainskoi presy pochatku KhKhI stolittia: funktsionalnyi i prahmatychnyi aspekty : monohrafiia, Vinnytsia, 2010, 400 s., s. 143.
7. Kulbabska O. V. „Pyshu, yak sertse dyktaie...” (Idiostyl Sydora Vorobkevycha): monohrafiia, Chernivtsi, 2016, 456 s.
8. Literaturna norma i movna praktyka : monohrafiia, Nizhyn, 2013, 320 s.
9. Matios M. Solodka Darusia, Lviv, 2007, 186 s.
10. Matios M. Maizhe nikoly ne navpaky, Lviv, 2008, 181 s.
11. Matios M. Natsiia, Lviv, 2007, 256 s.
12. Stavytyska L. O. Hender: mova, svidomist, komunikatsiia : monohrafiia, Kyiv, 2015, 440 s.
13. Tsurkan M. V. Zasoby stylizatsii rozmovnosti u prozi pismennykiv Bukovyny pochatku KhKhI stolittia : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.02.01, Kyiv, 2015, 20 s.

Elliptical and incomplete sentences in the individual language practice of Mariia Matios

O. Kulbabska, M. Tsurkan

Abstract. The article focuses on the functional and the semantic peculiarities of incomplete syntactic structures in the idiosyncrasy of the well-known Ukrainian writer of Bukovynian origin – Mariia Matios. In the literary language these syntactic units are not accidental, but they provide a shorter way of expressing a thought, they help to avoid unnecessary repetition, they serve as an excellent means of stylizing the colloquiality, the expressiveness, and also the speech characteristics of characters.

Keywords: stylization of colloquiality, expressiveness, incomplete and elliptical sentences, stylistic functions, author's intentions.

Эллиптические и неполные предложения в индивидуальной речевой практике Марии Матиос

Е. Кульбабская, М. Цуркан

Аннотация. В статье рассмотрены функциональные и семантические особенности неполных синтаксических структур в идиостиле известной украинской писательницы буковинского происхождения – Марии Матиос. В художественной речи эти синтаксические единицы не являются случайными, а обеспечивают экономное выражения мысли, избегание лишних повторов, а также выступают ярким средством стилизации разговорности, выражения, экспрессивности и характеристики персонажей.

Ключевые слова: стилизация разговорности, неполные и эллиптические предложения, стилистические функции, авторские интенции.